

Het grootzegel van het Agnietenconvent te Rhenen.

Het Agnietenconvent

een toevluchtsoord voor vrouwen

Tussen 1388 en 1580 vinden honderden vrouwen uit de Rhenense burgerij en de welgestelde, soms adellijke families die goederen bezitten in de omgeving van de stad, een spiritueel thuis in het Rhenense Agnietenklooster

Geschiedenis klooster

Het begint ergens voor 1388. In dat jaar schenkt "de richter en de magistraat van de stad" aan een groep vrouwen het huis en de hofstede waarin zij al wonen, gelegen aan de

Torenstraat/Kerkstraat. Zij zijn dan nog geen nonnen en leggen dus geen kloostergeloften af, maar noemen zich, geïnspireerd door de charismatische Geert Grote, zusters van het Gemene (=gezamenlijke) leven. Hun kleding bestaat uit een wit kleed met zwarte kap en een zwart bovenkleed. Zij maken deel uit van een brede beweging in de kerk van toen die kritiek heeft op allerlei ongewenste kerkelijke praktijken en de verruwing van de volkse zeden.

Dagelijkse bezigheden

Deze vrouwen voorzien in hun onderhoud door werkzaamheden op hun boerderij Het Bouwhuis, spinnen, weven en kopiëren waarschijnlijk ook teksten. Ze bieden gastvrijheid aan soms hoge gasten op doorreis, zoals de diverse stadhouders van Oranje en Elizabeth Stuart en Frederik van de Palts tijdens hun witte broodsweken. En natuurlijk besteden ze veel tijd aan gebed en meditatie.

Kloosterlingen tegen wil en dank

De kerkelijke autoriteiten voelen zich bedreigd door deze ontwikkeling, snoeren Geert Grote de mond en maken de zuster- en broederhuizen verdacht. Aleidis Clute uit Utrecht wordt naar Rhenen gestuurd om haar Rhenense zusters bij te staan en aan te moedigen vol te houden. Om te kunnen blijven voortbestaan, slaan veel van deze huizen de weg in naar verkloostering en nemen de derde, lichtste kloosterregel van St Franciscus aan. Vanaf 1410 valt het klooster dan onder het kapittel van Utrecht, dat wil zeggen onder de bisschop. Het klooster is waarschijnlijk vanaf toen gewijd aan de Heilige Agnes, die in het bijzonder wordt vereerd als patrones van de maagdelijke zuiverheid.

De zusters hebben zich dan verplicht tot een aantal vaste gebeden per dag, tot werken van naastenliefde en barmhartigheid, tot het geven van aalmoezen en tot een sobere levenswijze. De wijste en verstandigste zuster krijgt als 'maerte' de leiding en verdeelt het werk onder de zusters. Aan haar zijn de zusters absolute gehoorzaamheid verschuldigd, maar een mannelijke geestelijke kan optreden als de officiële gemachtigde van het convent buiten het klooster. Ze kiezen voor weinig contact met de buitenwereld en zijn grotendeels zelfvoorzienend. De zusters vertonen zich alleen in uitzonderlijke omstandigheden. Maar omdat ze dagelijks wel naar de kerk gaan, zoekt elk klooster daarvoor een eigen oplossing. In

Rhenen kiest men, uniek voor de noordelijke Nederlanden, voor een onderaardse gang naar de Cunerakerk, waar de zusters een eigen plek hebben op een balkon. Nu nog zijn de restanten van de gang te vinden. In 1535 komt er ook een eigen kapel voor de zusters.

Toevluchtsoord voor vrouwen

In de 15^e eeuw groeien vrouwenkloosters als kool. Men verwerft door giften meer grond en pleegt nieuwbouw. Waarom is er in die periode zoveel belangstelling voor een dergelijke strenge levenswijze en niet alleen in Rhenen?

Het middeleeuwse leven is doordeesemd van het geloof en een leven daaraan gewijd heeft zeker zijn aantrekkingskracht. Daarnaast is het leven buiten het klooster voor vrouwen ook geen pretje. Zeker niet voor een ongehuwde! Je bent tweederangs en armoede is vaak je deel. Wil je je geestelijk en intellectueel ontwikkelen en zelfstandig keuzes kunnen maken dan ben je in een klooster vaak beter af. Bovendien is er een behoorlijk groot vrouwenoverschot in de steden in die dagen en laten de gilden geen vrouwen of alleen weduwen toe.

Oorlogsgeweld

De zusters hebben zwaar geleden onder de verovering door de Kleefse troepen in 1499, de verovering van Rhenen door de Geldersen in 1527 en de verwoestende gevolgen van de Gelderse oorlogen in de jaren daarna. Voor deze soldaten zijn moord, verkrachting en plundering vanzelfsprekend. De opeenvolgende plunderingen maken het noodzakelijk dat omstreeks 1540 de goederenadministratie van het klooster volledig moet worden gereorganiseerd.

Invloed hervorming

Als in 1580 ook in Rhenen de hervorming definitief en dwingend opgelegd wordt, betekent dit het begin van het einde van deze vorm van religieus leven in Rhenen. Goederen van katholieke kerken en kloosters worden aan hun bestemming onttrokken. De zusters die in het klooster wonen, mogen blijven als ze dat willen, maar er komen geen nieuwe meer bij. Als Frederik en Elizabeth van de Palts het pand kopen in 1628 zijn er nog enkelen aanwezig die dan elders worden gehuisvest. Het doek is gevallen voor het Agnietenklooster in Rhenen.

Bron: C:/Users/Eigenaar/Downloads/RHEN_1988-02_6.pdf